
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378. 22:1]:378.147

DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-4-87-96

Демченко Н. М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Щуцький Б. С.

народний артист України, концертмейстер групи альтів симфонічного оркестру Національного академічного театру опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка, викладач Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, кафедри струнно-смичкових інструментів

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ**

У статті визначається, що проблема формування інформаційної компетентності є актуальною в умовах зростання вимог до інформаційної освіченості. Стверджується, що у сучасних умовах становлення майбутніх докторів філософії як науковця та науково-педагогічного працівника неможливе без чіткого визначення системи знань, умінь та навичок, особистісних якостей та професійних компетентностей, серед яких чільне місце належить інформаційній компетентності. Розкрито базові поняття дослідження такі, як "інформаційна компетентність", "інформативна компетентність", "інформатична компетентність", "пошуково-інформаційна компетентність", "інформаційно-технологічна компетентність", "комп'ютерна компетентність", "комп'ютерна грамотність", "технологічна грамотність", "інформаційна грамотність", "інформаційна культура". Визначено, що під інформаційною компетентністю необхідно розуміти якість особистості, яка представляє собою сукупність знань, умінь і ціннісного ставлення до ефективного здійснення інформаційної діяльності, зокрема і використання нових інформаційних технологій, для рішення соціально-значущих завдань, які виникають у повсякденному житті людини в суспільстві. Встановлено, що до основних компонентів інформаційної компетентності дослідники відносять інформаційний, технологічний, комунікативний. Розглянуто теоретичні аспекти формування інформаційної компетентності. Проаналізовано систему інформаційної підготовки майбутніх докторів філософії з освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки, зокрема формування системи інформаційної компетентності.

Ключові слова: інформаційна компетентність, компоненти інформаційної компетентності, інформаційно-комунікативні технології, формування інформаційної компетентності, доктор філософії.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства інтеграція України в Європейський простір невід'ємно пов'язана з якістю національної системи освіти, її конкурентоспроможністю. Дослідники нині зазначають особливу актуальність і значущість для вітчизняної освіти проблем інформатизації освітнього простору України та використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Сучасний учений-дослідник має оволодіти новими знаннями та вміннями, що допоможуть йому комфортно існувати та бути конкурентоспроможним в економічному просторі інформаційного суспільства. В цьому зв'язку актуальним є завдання з формування інформаційної компетентності майбутніх докторів філософії з ОПП 011 Освітні, педагогічні науки як складової загальної наукової компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі проблеми компетентнісного підходу досліджувались такими українськими вченими, як О. Акімова, Н. Баловсяк, Н. Болюбаш, Н. Глузман, М. Головань, Ю. Дорошенко, І. Зимняя, С. Калашнікова, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Петухова, А. Раков, С. Сисоева, О. Спірін.

Питанням наукової підготовки на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні присвячені праці таких учених, як О. Бухнієва, О. Глузман, Л. Кондрашова, В. Курило, Н. Поживілова, В. Плескач, І. Руснак, О. Цокур (підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації через аспірантуру), В. Луговий, С. Сисоева, Ж. Таланова (стан й організація докторської підготовки у європейських країнах), М. Бірюкова, О. Жегус, Н. Жекунова, П. Перерва, О. Тоцька (ефективність діяльності аспірантури і докторантури як основних форм підготовки наукових кадрів), І. Козубцов (тенденції та невідкладні заходи модернізації третього рівня вищої освіти), С. Коломієць, О. Синеккоп (проблема створення концепції освітньо-наукової програми підготовки за освітньо-науковим рівнем – доктор філософії (PhD)).

Аналіз сутності інформаційної компетентності фахівця на сучасному етапі розвитку теоретичних і експериментальних досліджень має кілька напрямів: від професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, В. Олійник, О. Смирнова) до вивчення інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи (Р. Гуревич, В. Кухаренко, П. Стефаненко, О. Шиман) та впровадженню комп'ютерних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів (А. Верлань, С. Гунько, А. Гуржій, М. Жалдак, М. Кадемія, Ю. Машбиць, О. Снігур).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досягнуте в дослідженні нами проблеми формування інформаційної компетентності, питання формування інформаційної компетентності майбутніх докторів філософії ОПП 011 Освітні, педагогічні науки ще не знайшли повного осмислення в сучасних дослідженнях і вимагають додаткового розгляду.

Мета статті полягає у розкритті проблеми формування інформаційної компетентності в майбутніх докторів філософії в умовах університету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція України в європейський науковий та освітній простір зумовлює зміни до реформування системи підготовки майбутніх докторів філософії у вищих навчальних закладах. У сучасних умовах становлення молодих учених як науковців і науково-педагогічних працівників неможливе без чіткого визначення системи знань, умінь та навичок, особистісних якостей та професійних компетентностей, серед яких на особливу увагу заслуговує інформаційна компетентність.

Сучасний науковець-дослідник має добре орієнтуватися в інформаційному просторі, одержувати інформацію з різноманітних джерел та оперувати нею відповідно до власних наукових потреб і вимог сучасної педагогічної науки та практики, а саме: створювати текстові документи, таблиці, малюнки, діаграми, презентації як паперові, так і електронні; використовувати: інтернет-технології, локальні мережі, різноманітні бази даних; застосовувати методи науково-педагогічного дослідження такі як анкетування, діагностування, тестування учнів; здійснювати пошук необхідної інформації в мережі Інтернет; розробляти власні паперові й електронні продукти (текстові документи, таблиці, діаграми, демонстраційний матеріал); використовувати й поєднувати готові електронні продукти (електронні підручники, енциклопедії, навчальні програми, демонстраційні програми) у своїй професійній і науково-дослідницькій діяльності.

У сучасних наукових дослідженнях під поняттям "**інформаційна компетентність**" розуміють здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації та критично осмислювати її, вміння працювати з різними видами інформації, на основі здобутих знань розв'язувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з життям у сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві та з професійною діяльністю [3].

Так, О. Миронова **інформаційну компетентність** визначає як здатність ефективно виконувати інформаційну діяльність (під час вирішення професійних завдань, навчання, у повсякденному житті) з використанням інформаційно-комунікативних технологій, що передбачає володіння інформаційною компетенцією та формування

готовності (що містить й особистісні якості) до розв'язання відповідних завдань з урахуванням набутого досвіду, з можливістю самостійної організації власної діяльності, зі здійсненням самоконтролю та усвідомленням особистої ролі при їх реалізації та можливих наслідків її здійснення [5, с. 169].

На думку І. Агапової, Н. Коряковцевої, В. Шарко, С. Шишова, **інформаційна компетентність** забезпечує навички діяльності студентів стосовно інформації, яка міститься в навчальних предметах та освітніх галузях, а також у навколишньому світі. За допомогою реальних об'єктів (телефон, комп'ютер тощо) та інформаційних технологій (аудіо-, відеозапис, інтернет) формуються вміння самостійно знаходити, аналізувати і відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її [14]. Таким чином, інформаційна компетентність може бути охарактеризована через ефективність, конструктивність інформаційної діяльності на основі комп'ютерної грамотності, що означає ефективне застосування знань, умінь для вирішення поставлених перед людиною завдань.

На думку І. Смирнової, **інформаційна компетентність** є нова грамотність, яка формує уміння активної, самостійної обробки різної інформації людиною, прийняття принципово нових рішень у непередбачених ситуаціях з використанням технологічних засобів, а також навички комп'ютерного введення, оперування з екранними поданнями інформаційних об'єктів та моделей. Володіння цією компетентністю передбачає уміння, що належать до усного виступу, використання паперової енциклопедії і великої бібліотеки, написання особистого листа, сприйняття телевізійної реклами, осмисленого запам'ятовування фактів [9, с. 56].

Ширше трактує поняття інформаційної компетентності особистості Г. Дегтярєва. Вона стверджує, що **"інформаційна компетентність"** – це здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації; вміння працювати з різними видами інформації; знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися; на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану із професійною діяльністю [4]. Отже, на думку дослідниці, інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури, яка, у свою чергу, є частиною загальної культури людини; це інтегральна характеристика особистості, здатність до засвоєння відповідних знань і розв'язання завдань у навчальній та професійній діяльності за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Необхідно зазначити, що поряд з поняттям "інформаційна компетентність" дослідники часто застосовують такі категорії, як "інформативна компетентність", "інформатична компетентність", "науково-інформаційна компетентність", "інформаційно-технологічна компетентність", "комп'ютерна компетентність", "комп'ютерна грамотність", "технологічна грамотність", "інформаційна грамотність", "інформаційна культура".

Так, Л. Петухова використовує термін **"інформативна компетентність"** і визначає його як системний обсяг знань, умінь і навичок набуття, перетворення, передавання та використання інформації у різних галузях людської діяльності для якісного виконання професійних функцій [6, с. 3]. Інформатична компетентність, на думку автора, – це компонент загальної культури, найважливіший показник професійної майстерності і відповідності світовим стандартам.

На думку Л. Шевчук, слід чітко розмежовувати такі поняття, як інформаційна компетентність і інформатична компетентність. Вона вважає, що **інформаційна компетентність** – це компетентність індивіда в роботі з інформацією, а **інформатична** – це комп'ютерна грамотність, тобто уміння працювати з комп'ютером та застосовувати інформаційні технології. Автор розглядає інформаційну компетенцію як ширше поняття, оскільки вона передбачає досвід роботи з самою інформацією, а не лише з її засобами.

Отже, інформаційна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка є результатом процесів відбору, засвоєння, обробки, трансформації та генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, який дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати та реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності [16], – доводить дослідниця.

С. Харицька вводить поняття "пошуково-інформаційна компетентність" і застосовує його до сукупності доступних для вимірювання знань, умінь і навичок, набутих у закладах освіти чи поза ними і необхідних на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до даної праці, а також здібності відповідально виконувати обов'язки та знаходити рішення у нестандартних ситуаціях. Учена вкладає в значення **пошуково-інформаційна компетентність** – здатність здійснювати пошуково-інформаційну діяльність з використанням новітніх прогресивних технологій на професійному рівні (для професійного росту) через опанування практичних навичок роботи із словниково-довідниковою літературою, аналізу отриманої інформації та її використання [13].

Н. Баловсяк зазначає, що процес інформатизації суспільства викликав появу нових термінів, пов'язаних з компетентністю фахівців. До них він відносить категорію **"комп'ютерна компетентність"**. Як і В. Дарлінг він розглядає її як рівневу освіту, що характеризує професійну підготовку фахівця до використання інформаційно-комунікаційних технологій на теоретичному, практичному і творчому рівнях [2].

Також для позначення знань, умінь і навичок особистості щодо роботи з інформаційними ресурсами, здатностей використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій дослідник пропонує застосовувати такі дефініції, як **"комп'ютерна грамотність"** (знання основ та способів роботи з певними апаратними і програмними засобами), **"технологічна грамотність"** (розуміння основних концепцій технологій та їх упровадження) та **"інформаційна грамотність"** (уміння визначати необхідність інформаційних ресурсів, оцінювати їх та ефективно використовувати). Останнє із зазначених понять учений визначає як інтегративне утворення особистості, яке розкриває її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей та ефективної роботи з ними у всіх їх формах та представленнях – як у друкованій, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті [2].

Знаходимо також таке визначення **"інформаційної грамотності"** – це наявність знань і умінь для правильної ідентифікації інформації, необхідної для виконання певного завдання або вирішення певної проблеми; для ефективного пошуку інформації, її інтерпретації й аналізу, оцінки достовірності, в тому числі дотримання етичних норм і правил використання отриманої інформації; для передачі інформації та представлення результатів її аналізу іншим спеціалістам у зручному для них вигляді; для використання інформації для досягнення необхідних результатів, у тому числі для отримання нових знань.

І. Негодяєва підкреслює, що в епоху інформатизації суспільства з'явився ще й термін **"інформаційна культура"**. Її дослідниця розглядає як певний рівень знань, що дозволяє людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі і сприяти інформаційній взаємодії; водночас це – інформаційна діяльність, якісна характеристика життєдіяльності людини у сфері отримання, передавання, зберігання і використання інформації. Отже, як частина загальної культури людини, інформаційна культура – це готовність до освоєння нового способу життя на основі використання інформації; побудова нової картини світу і визначення свого місця у світі, який швидко змінюється.

На переконання Н. Баловсяк, у сучасних наукових дослідженнях превалює думка, що **інформаційною компетентністю** є сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою з інформацією у всіх її формах і представленнях, які дозволяють ефективно користуватися інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і комп'ютерними телекомунікаціями, працювати з інформацією в різних її формах і представленнях як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності [1].

До компонентів інформаційної компетентності Б. Шевчук відносить такі:

– *інформаційний* (знання особливостей роботи із сучасною комп'ютерною технікою, здатність ефективною роботи з повідомленнями у всіх формах їх представлення, уміння грамотно вибирати технічні засоби навчання для розв'язання конкрет-

них завдань з урахуванням специфіки їх використання, набуття навичок і досвіду практичної роботи з комп'ютерною технікою);

– *технологічний* (знання технологій роботи та досвід роботи з програмним забезпеченням загального призначення, а також із сучасними пакетами автоматизації процесів проектування, виробництва та інженерії (CAD / CAM / CAE); знання алгоритмів, методів, прийомів та способів ефективного розв'язування професійних задач за допомогою комп'ютера; уміння та навички щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням використання засобів інформаційних технологій у навчальній і професійній діяльності та створення на їх основі дидактичних засобів для проведення навчальних занять; уміння поєднувати традиційні та сучасні інформаційні технології навчання);

– *комунікаційний* (володіння знаннями, уміннями й навичками пошуку, відбору, зберігання, подання та передачі даних із застосуванням комп'ютера, уміння використовувати електронні засоби зв'язку (комп'ютерні мережі, електронну пошту та інші ресурси Інтернет) у навчально-виховному процесі). Усі перелічені структурні компоненти визначають особистість як інформаційно компетентну, – стверджує дослідник [15, с. 395].

Протягом строку навчання в аспірантурі майбутні доктори філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя мають виконати всі вимоги освітньо-наукової програми 011 Освітні, педагогічні науки, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення [8], що, на нашу думку, передбачає формування інформаційної компетентності молодого вченого та викладача.

Освітньо-наукова програма аспірантури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя цього напрямку забезпечує набуття майбутніми докторами філософії професійних компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікації та стандарту вищої освіти як:

- здобуття глибинних знань в галузі професійної та науково-дослідницької діяльності, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;

- оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності тощо.

Так, освітньо-професійна програма підготовки майбутніх докторів філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя передбачає такі цикли підготовки: *загальної підготовки*, який містить лише обов'язкові дисципліни та забезпечує певний освітній рівень молодих науковців; *професійної підготовки*, який має блок обов'язкових навчальних дисциплін і вільного вибору аспіранта, що забезпечують зміст підготовки за спеціальністю 011 "Освітні, педагогічні науки"; *практичної підготовки*, що забезпечує закріплення практичних навичок наукової роботи та викладання у вищій школі аспірантами; *науковий*, що передбачає апробацію та впровадження наукового дослідження аспіранта.

Цикл *загальної підготовки*, відповідно до ОПП, містить дисципліни: "Іноземна мова для академічних цілей", "Основи організації науково-інноваційної діяльності та проектний менеджмент", "Патентознавство та авторське право", "Академічне письмо (англійська мова)", "Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності", "Новітня філософія науки". Так, наприклад, аналіз мети вивчення дисциплін "Іноземна мова для академічних цілей" дозволяє стверджувати, що серед очікуваних результатів навчання предмета передбачається формування здатностей: опрацьовувати інформацію, отриману з письмових джерел; аналізувати та синтезувати інформацію,

викладену у наукових джерелах, використовувати її для написання власних статей; дисципліни "Патентознавство та авторське право": застосовувати сучасні інформаційні технології для пошуку, обробки та організації наукової інформації, нормативного матеріалу. Найбільшу роль у формуванні інформаційної компетентності аспірантів має предмет "Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності", оскільки метою її вивчення є розвиток у молодих науковців умінь та навички використання інформаційно-комунікаційних технологій у науковій і освітній діяльності, сучасних засобів пошуку наукової інформації з відповідної галузі знань із застосуванням пошукових сервісів та спеціалізованих соціальних мереж, інформаційно-комунікаційних технологій для наукової комунікації, оприлюднення та поширення результатів власної наукової діяльності, проектування, організації та здійснення наукової діяльності у мультикультурних географічно розподілених колективах тощо. Отже, означені дисципліни спрямовані не лише на загальну підготовку, але й на постійний розвиток особистості як активного суб'єкту як наукової, так і викладацької діяльності, в якій чільне місце відводиться інформаційним технологіям.

Цикл *професійної підготовки*, відповідно до ОПП, включає дисципліни: обов'язкового блоку "Історія та теорія вищої освіти України", "Педагогічна компаративістика", "Методологія педагогічної науки", та блоку дисциплін вільного вибору аспірантів "Актуальні проблеми сучасної педагогічної науки / Інноваційні технології в освіті", "Професійна та корпоративна етика / Педагогічна іміджологія", "Методика викладання педагогічних дисциплін у вищій школі / Освіта і гендер". Цикл *практичної підготовки* включає виробничу практику аспірантів. А цикл *наукової підготовки* передбачає підготовку публікацій у наукових фахових виданнях, участь у науково-практичних заходах різного рівня та написання дисертаційного дослідження з проблеми обраної молодим дослідником.

Ці цикли також активно сприяють формуванню інформаційної компетентності майбутніх науковців, оскільки наприклад вивчення дисципліни "Історія та теорія вищої освіти України" передбачає володіння інформацією щодо сучасного стану вищої освіти; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність працювати з інформаційними технологіями на основі базових знань з інформатики і сучасних інформаційних технологій; здатність ефективно спілкуватися із спеціальною та загальною аудиторіями, а також представляти складну наукову інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну термінологічну лексику та методи; компетентність у використанні новітніх інформаційних технологій та методів організації освітнього процесу у вищій школі; компетентність у проведенні критичного аналізу різних інформаційних джерел за модулями навчальної дисципліни.

Так, аналіз робочих програм підготовки докторів філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки дає можливість зробити висновок, що навчальні дисципліни навчального плану мають різні можливості у формуванні інформаційної компетентності фахівця, проте у більшості з них присутній інформаційно-комунікаційний потенціал. Необхідно також зазначити, що хоча проблеми формування інформаційної компетентності не є центральним компонентом у змісті вищеперахованих навчальних дисциплін, та інколи відсутня методика їх спрямування на розвиток цієї складної особистісної якості, водночас всі вони сприяють формуванню інформаційної компетентності майбутніх докторів філософії освітньо-наукової програми 011 Освітні, педагогічні науки як складової професійної та наукової освіти.

Водночас хоча у більшості навчальних дисциплін освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки присутній інформаційно-комунікаційний потенціал для формування у молодих учених інформаційної компетентності, проте існує потреба у корекції як змісту навчання, такі і форм і методів навчання. Перевага має надаватися методам і формам навчання, які б стимулювали майбутніх дослідників до постійного поповнення знань щодо інформаційно-комунікативних технологій; викликали інтерес до оволодіння інформаційно-комунікативними технологіями; формували потребу в інформаційній компетентності; розвивали прагнення до професійного самовдосконалення стосовно володіння інформаційними технологіями

через розуміння, усвідомлення особистісного сенсу та значущості інформаційно-комунікативних технологій для майбутньої наукової і викладацької діяльності; поповнювали запас знань аспірантів стосовно особливостей використання інформаційно-комунікативних технологій у майбутній науковій і викладацькій діяльності; підвищили якість операційних умінь і навичок опрацювання інформації, що сприяло б умінню працювати з педагогічними програмними засобами, вмінню здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування інформаційно-комунікативних технологій тощо.

Висновки. Аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень свідчить, що серед учених немає єдності у трактуванні як поняття інформаційна компетентність, так і інформаційна компетентність доктора філософії. Водночас, незважаючи на певні розбіжності, на нашу думку, під інформаційною компетентністю необхідно розуміти якість особистості, яка являє собою сукупність знань, умінь і ціннісного ставлення до ефективного здійснення інформаційної діяльності, зокрема і використання нових інформаційних технологій, для вирішення соціально-значущих завдань, які виникають у повсякденному житті людини в суспільстві (сюди відносяться загальноосвітні знання, уміння і мотивація здійснення інформаційної діяльності).

Відповідно інформаційну компетентність доктора філософії необхідно розглядати як інтегративну (комплексну) якість особистості, що являє собою здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здобувати інформацію, оперувати нею (володіти відповідним рівнем знань, умінь і навичок стосовно інформаційно-комунікативних технологій) та ефективно використовувати інформаційно-комунікативні технології у науковій і викладацькій діяльності.

Розв'язанню проблеми формування інформаційної компетентності у майбутніх докторів філософії освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки в умовах аспірантури Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя забезпечується за допомогою дотримання педагогічних умов (формування потреби та позитивної мотивації в інформаційній компетентності через організацію діяльності майбутніх докторів філософії в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням інформаційної компетентності на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і аспірантом; організація самостійної як навчальної і викладацької, так і наукової роботи молодих учених з використанням інноваційних технологій навчання) і пошуку нових підходів до організації навчального процесу, які забезпечують формування методологічно-творчого рівня інформаційної компетентності аспірантів.

Дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми. Подальшого поглибленого аналізу потребує дослідження педагогічних умов формування інформаційної компетентності в майбутніх докторів філософії в умовах університетської освіти.

Література

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21–28.
2. Баловсяк Н. Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста. URL: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf.
3. Бібліотека з освітньої політики / заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
4. Дегтярьова Г. А. Формування ІКТ-компетентності вчителів-філологів у системі неперервної освіти спеціаліста. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11degsue.pdf>.
5. Миронова О. І. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 17 (204). С. 165–175.
6. Петухова Л. Є. Інформативна компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2008. № 1. С. 3–5.
7. Плахотнюк Г. М. Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2018. 20 с.
8. Постанова Кабінету міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 "Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#n11>.

9. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ізмаїл, 2004. 238 с.
10. Федорук Г. М. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 259 с.
11. Федорчук О. С. Фахово-інформатична компетентність майбутніх правознавців як складова їхньої функціональної готовності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електрон. наук. фах. вид.* / голов. ред. Л. М. Романишина 2010. Вип. 5. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_5/10fossfg.pdf.
12. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євро-інтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору: посібник / за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. Київ: Атіка, 2014. 212 с.
13. Харицька С. В. Пошуково-інформаційна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх учителів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки"*. 2013. № 1. С. 75–78.
14. Шарко В. Д. Інформатична компетентність як складова професійної компетентності вчителя. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. № 6. С. 48–56.
15. Шевчук Б. В. Формування системи інформаційної компетентності фахівця інженерно-педагогічного профілю на основі ЕНММ. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. 2017. Вип. 1. С. 392–400.
16. Шевчук Л. Структура інформаційної компетентності польських учителів. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 2. С. 84–90.

References

1. Balovsiak, N. (2004). Informatsiina kompetentnist fakhivtsia [Information competence of the specialist]. *Pedahohika i psykhohihiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of vocational education*. 5, 21–28 [in Ukrainian].
2. Balovsiak, N. Kh. Struktura ta zmist informatsiinoi kompetentnosti maibutnoho spetsialista [Structure and content of information competence of the future specialist]. URL: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf. [in Ukrainian].
3. Ovcharuk, O. V. (Eds.). (2004). *Biblioteka z osvithoi polityky* [Library for Education Policy]. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
4. Dehtiarova, H. A. Formuvannia IKT-kompetentnosti vchyteliv-filolohiv u systemi neperervnoi osvity spetsialista [Formation of ICT competence of philological teachers in the system of continuing education of a specialist]. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11degsue.pdf>. [in Ukrainian].
5. Myronova, O. I. (2010). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti studentiv yak umova efektyvnoho zdiisnennia informatsiinoi diialnosti [Formation of information competence of students as a condition for effective implementation of information activities]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University*. 17 (204), 165–175 [in Ukrainian].
6. Pietukhova, L. Ye. (2008). Informatyvna kompetentnist maibutnoho fakhivtsia yak pedahohichna problema [Informative competence of the future specialist as a pedagogical problem]. *Kompiuter u shkoli ta simi – Computer at school and family*. 1, 3–5. [in Ukrainian].
7. Plakhotniuk, H. M. (2018). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnikh perekhadachiv u fakhovii pidhotovtsi [Formation of information competence of future translators in professional training]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
8. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 23.03.2016 r. № 261 "Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh)" [Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 03/23/2016 r. No. 261 "Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh)"] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#n11>. [in Ukrainian].
9. Smyrnova, I. M. (2004). Formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Formation of information culture of future primary school teachers]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Izmail [in Ukrainian].
10. Fedoruk, H. M. (2015). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of information and

communication competence of future technology teachers in the process of vocational training]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].

11. Fedorchuk, O. S. (2010). Fakhovo-informatychna kompetentnist maibutnikh pravoznavtsiv yak skladova yikhnoi funktsionalnoi hotovnosti [Professional-informational competence of future jurists as a component of their functional readiness]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy – Bulletin of the National Academy of State Border Guard Service of Ukraine*. L. M. Romanyshyna (Ed.). Vyp. 5. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_5/10fossfg.pdf. [in Ukrainian].

12. Bykova, V. Yu. & Ovcharuk, O. V. (Eds.). (2014). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinykh kompetentnostei u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv stvorennia informatsiinoho osvithnoho prostoru [Formation of information and communication competences in the context of European integration processes of creation of information educational space]. *NAPN Ukrainy, In-t inform. tekhnol. izasobiv navch. – NAPN of Ukraine, Inst. Inform. technol. and teaching aids*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

13. Kharytska, S. V. (2013). Poshukovo-informatsiina kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv [Search-information competence as a component of future teachers' professional competence]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia – Scientific notes of NDU them. M. Gogol*. 1, 75–78 [in Ukrainian].

14. Sharko, V. D. (2010). Informatychna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti vchytelia [Informational competence as a component of a teacher's professional competence]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti – Information technology in education*. 6, 48–56 [in Ukrainian].

15. Shevchuk, B. V. (2017). Formuvannia systemy informatsiinoi kompetentnosti fakhivtsia inzhenerno-pedahohichnoho profilii na osnovi ENMM [Formation of system of information competence of specialist of engineering-pedagogical profile on the basis of ENMM]. *Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny – Uman. state. ped. them. Paul Tychyny*. 1, 392–400 [in Ukrainian].

16. Shevchuk, L. (2009). Struktura informatsiinoi kompetentnosti polskykh uchyteliv [The structure of information competence of Polish teachers]. *Porivnialno-pedahohichni studii – Comparative-pedagogical studios*. 2. 84–90 [in Ukrainian].

Демченко Н. М.

кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики, начального образования и образовательного менеджмента Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

Щуцкий Б. С.

народный артист Украины, концертмейстер группы альтов симфонического оркестра Национального академического театра оперы и балета Украины им. Т. Г. Шевченко, преподаватель Национальной музыкальной академии Украины имени П. И. Чайковского, кафедры струнно-смычковых инструментов

Формирование информационной компетентности в будущих докторов философии

В статье обозначается, что проблема формирования информационной компетентности актуальна в условиях роста требований к информационной образованности. Утверждается, что в современных условиях становления будущих докторов философии как ученого и научно-педагогического работника невозможно без четкого определения системы знаний, умений и навыков, личностных качеств и профессиональных компетенций, среди которых особое место принадлежит информационной компетентности. Раскрыто базовые понятия исследования такие, как "информационная компетентность", "информативная компетентность", "информатическая компетентность", "поисково-информационная компетентность", "информационно-технологическая компетентность", "компьютерная компетентность", "компьютерная грамот-

ность", "технологическая грамотность", "информационная грамотность", "информационная культура".

Определено, что под информационной компетентностью необходимо понимать качество личности, которое представляет собой совокупность знаний, умений и ценностного отношения к эффективному осуществлению информационной деятельности, в том числе использование новых информационных технологий, для решения социально значимых задач, которые возникают в повседневной жизни человека в обществе. Установлено, что к основным компонентам информационной компетентности исследователи относят информационный, технологический, коммуникативный. Рассмотрены теоретические аспекты формирования информационной компетентности. Проанализирована система информационной подготовки будущих докторов философии образовательно-профессиональной программы 011 Образовательные, педагогические науки, в частности формирование системы информационной компетентности.

Ключевые слова: информационная компетентность, компоненты информационной компетентности, информационно-коммуникативные технологии, формирование информационной компетентности, доктор философии.

Demchenko N. M.

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of Department of Pedagogics, Elementary Education and Educational Management of Gogol State University of Nizhyn

Shchutsky B. S.

People's Artist of Ukraine, concertmaster of the viola group of the Symphony Orchestra of Taras Shevchenko National Academic Opera and Ballet Theater of Ukraine. Lecturer of Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Department of Bowed String Instruments

Formation of information competence in future doctors of philosophy

It is defined in the article that the issue of information competence formation is topical given the increasing requirements for information education. It is stated that in the present context the formation of a future Ph.D. as a scientist and academician is impossible without a clear definition of knowledge system, skills, personal qualities and professional competencies among which information competence holds a prominent place.

Such basic concepts as "informative competence", "information processing competence", "information retrieval competence", "information and technological competence", "computer competence" etc. have been revealed. It has been determined that it is necessary to understand information competence as a quality of a personality which is a set of knowledge, skills and values-based attitude to the effective carrying out of information activities, in particular the use of new information technologies to solve socially significant tasks that arise in everyday life of a person in the society. We have defined information competence of a Ph. D. as an integrative (complex) quality of a personality that is the ability to navigate the information space, acquire information, operate it and make good use of information and communication technologies in the scientific and teaching activity. It has been established that researchers assign informative, technological and communicative components to the main components of information competence.

The educational and professional training program of future Doctors of Philosophy at Nizhyn Mykola Gogol State University has been considered. It includes such cycles of preparation as general, professional, practical and scientific. The importance of each cycle in the process of forming postgraduates' information competence has been outlined.

Key words: information competence, information competence components, information and communicative technologies, information competence formation, Ph.D.